

Ders 2

XX. кылымдын 20-жылдарындагы кыргыз адабияты

(XX.Yüzyılın 20'li Yıllarındaki Kırgız Edebiyatı)

1924'te Rusya Federasyonu içinde Kırgız Muhtarlık bölgesi kurulur. 1926'da da o Kırgız Muhtarlık Cumhuriyetine dönüştürülür. Aynı yıl Türkistan Eğitim Komissarlığının Kırgız Bilim Komisyonu, Taşkente okuyan Kırgız gençlerini Kırgızların sözlü edebiyat ürünlerini derlemekle görevlendirir. Bu açılımlar sayesinde son büyük manasçılardan biri olan Sağınbay Orozbekov'dan 1922-1926. yıllar arasında "Manas" destanı yazıya geçirilmiştir. En ilkel şartlarda, geceleri gaz lambası altında yazıya geçirilen bu varyant halen "Manas" destanının sanatsal değeri en yüksek varyantı sayılır.

1925'te Kırgızistan'da ilk pedagoji (öğretmenler) enstitüsü açılır. Bu okul ilk Kırgız aydınlarını, sanatçılarını, şair ve yazarlarını yetiştiren yetenekler yuvası olarak tarihe geçmiştir. Özellikle 1927'de "Kızıl Kırgızstan" gazetesi nezdinde kurulan ve üyelerinin çoğunu Frunze pedagoji okulu öğrencileri oluşturan "Kızıl uçkun" ("Kırmızı kıvılcım") edebî derneği bir çok Kırgız yazar ve şairinin hüner mektebi olmuştur. Bu dernekten Aalı Tokombaev, Kasımalı Bayalınov, Cusup Turusbekov, Coomart Bökönbaev gibi Kırgız yazar, şairleri yetişmiştir.

20'li-30'lu yıllardaki Kırgız edebiyatının başlıca konularının özgürlük, kadınlar meselesi, Ekim Devrimi, Komünist partisi, Ruslarla dostluk olması zamanın talebine uygun olarak, bir yandan da siyasî ideolojinin gerekçesi olarak konulmuştur.

Toplumun yeni hayatı ile beraber başlayan Kırgız Soviyet edebiyatının başlıca temaları zengin sınıfını eleştirmek, Ekim devrinin önemini aydınlatmak, Lenin, Komünistler partisi, özgürlük gibi konular olmuştur.

Nazımda: Aalı Tokombaev'in "Lenin tuuraluu" ("Lenin Hakkında", 1927), Kasım Tınıstanov'un "Kasım ırlarının cıynagı" ("Kasım şiirleri", 1925, Moskova), Togolok Moldo'nun "Nasiyat" ("Nasihat") poemi yayımlanır.

Nesirde: Sıdık Karaçev'in "Eriksiz kündördö" ("Erksiz Günlerde") öyküsü, Kasımalı Bayalınov'un "Acar" öyküsü etaplı eserlerdendir. Her ikisinde de eşitsiz zamanın kurbanları olan kızların trajik hikayeleri anlatılır.

Dramaturji. Soviyet dönemine kadar Kırgızlarda oyun yazarlığı gelişmemiştir. Kırgız dramaturjisi Moldogazı Tokobayev'in "Kaygıлуу Kakey" (Kederli Kakey") adlı draması ile başlamıştır. Pyesin baş konusu biri birine kavuşamamış olan iki gencin acıklı öyküsüdür.

Çağdaş Kırgız Edebiyatı Bibliyografisi

Kırgız Sovet Adabiyatı Tarihi (1990). Frunze.

ASANALİEV, K. (1960). Kırgız Sovet Prozasının Oçerki. Frunze.

ARTIKBAEV, K. (1982). Kırgız Sovet Adabiyatının Tarihi. Frunze:Mektep

BOGDANOVA, M. (1947). Kirgizskaya Literatura. Moskva

ÇİĞİTOV, S. (1972). Irlar Cana Cıldar. Frunze:Kırgızstan

ÇİĞİTOV, S. (1984). 20-Cıldardagı Kırgız Adabiyatı. Frunze:İlim

TOKOMBAEV, A. (1962). Tan Aldında.Frunze : Kırgızstan

BAYALİNOV, K. (1928). Acar. Frunze

ELEBAEV, M. (1936). Uzak Col. Frunze-Samarkand.

SİDİKBİKOV, T. (1969).Çığarmalar. 4 Tomduk. Frunze:Kırgızstan

Alıkul Osmonov. Ömürü Cana Çığarmaları.(1958). Frunze

GAÇEV, G. (1982). Çingiz Aytmatov i Mirovaya Literatura. Frunze.

ARAGON, L. (1956). Samaya Prekrasnaya na Svete Povest O Lyubvi./ Kultura i Jizn. No 7.

AYTMATOV, Ç. (). Çığarmalar Cıynağı. 8 Tomduk. Bişkek: Ruhaniyat.

KASIMBEKOV, T. (1971). Singan Kılıç. Frunze.